

Kristin Henriksen og Gunnlaug Daugstad

12. Aleneboende innvandrere

En svært sammensatt gruppe

Familiefaren som nylig har flyktet fra Somalia mens familien ble igjen i hjemlandet, den single svensken som selger skjorter på Karl Johan og den fraskilte amerikaneren som har bodd i Norge i 25 år har i dette kapitlet to ting felles - de er innvandrere og de bor alene. Når vi analyserer demografi og levekårsdata for en så mangfoldig gruppe som de aleneboende innvandrerne, er det viktig å få fram forskjellene innad i gruppen. Et sentralt poeng: Hvorvidt en innvandrer bor alene henger i stor grad sammen med hvorfor hun innvandret og hvor lenge hun har bodd i Norge. Dette har igjen en sammenheng med for eksempel tilknytning til arbeidslivet. Det er mange ulikheter i levekår som er en direkte følge av at så mange aleneboere er nyankomne flyktninger. I løpet av kapitlet vil vi så langt som råd sammenligne aleneboende innvandrere med aleneboere i befolkningen i alt og med andre enfamiliehusholdninger i innvandrerbefolkningen.

I løpet av kapitlet vil vi komme tilbake til følgende hovedfunn:

- Hver femte innvandrer bodde alene da FoB2001 ble gjennomført, og dette var en litt større andel enn i befolkningen i alt.
- Andelen aleneboere i innvandrerbefolkningen har en klar sammenheng med oppholdsgrunn og botid i de ulike landgruppene.
- I landgrupper med kort botid i Norge var det høyere andeler som bodde alene enn i grupper som hadde vært lenge i Norge.
- Få etterkommere var aleneboende, noe som hadde en klar sammenheng med at etterkommerne fremdeles var så unge at de bodde hjemme med familien sin.
- Menn var overrepresentert blant aleneboerne i innvandrerbefolkningen sammenlignet med befolkningen i alt.
- I gruppen av eldre innvandrere var det nesten like store andeler som bodde alene som i befolkningen i alt.
- Mange aleneboende innvandrere var gift, men hadde ektefellen i hjemlandet. Dette var særlig vanlig blant dem med kort botid fra asiatiske og afrikanske land.
- Langt flere aleneboende innvandrere var utenfor arbeidsmarkedet enn blant innvandrere i andre husholdninger.
- Flere arbeidet med varehandel, eller i hotell- og restaurantbransjen blant aleneboende innvandrere sammenlignet med aleneboende i befolkningen i alt og sammenlignet med andre husholdninger i innvandrerbefolkningen.
- Aleneboende innvandrere mottok sosialstønad i større grad enn aleneboende i befolkningen i alt, men halvparten av sosialstønadsmottakerne fikk mindre enn 50 000 kroner i året.
- Det var mer vanlig å leie bolig blant aleneboende ikke-vestlige innvandrere enn blant aleneboende i befolkningen i alt, og det var mer vanlig blant aleneboende i Oslo å eie enn i resten av landet.

Datagrunnlag

Datagrunnlaget i dette kapitlet er Folke- og boligtellingsen 3. november 2001 (FoB2001), som er den eneste datakilden vi har per i dag til å si noe om omfanget av aleneboende blant innvandrere. Innvandrere utgjør en for liten andel i de ordinære leveårsundersøkelsene til at vi kan bruke disse, og inntil leveårsundersøkelsen blant innvandrere er klar, vil FoB2001 være den nyeste og beste datakilden til aleneboende innvandreres levekår. Datagrunnlagets karakter gjør at vi har noe begrenset mulighet til å beskrive levekårene for aleneboende innvandrere.

FoB2001 omfatter alle personer, også utenlandske statsborgere, som ifølge folkeregistret var bosatt i Norge på tellingstidspunktet 3. november 2001. Hovedregelen i folkeregistreringen er at en person skal være registrert bosatt der vedkommende har sin overveiende døgnhvile, men det finnes unntak. Det viktigste unntaket er at ugifte skoleelever og studenter skal være registrert der de bodde før de flyttet til studiestedet (dette er endret etter FoB2001). Dette er en betydelig feilkilde om en vil studere personer som faktisk bor alene. For innvandrerbefolkningen antas studentproblemet å være mindre relevant, fordi det trolig er mer vanlig at studenter med innvandrerbakgrunn i realiteten fortsatt bor i foreldrehjemmet enn blant studenter i befolkningen i alt. Dessuten gjelder regelen om bostedsregistrering hos foreldre kun om foreldrene bor i Norge. Personer som kommer til Norge for å studere blir registrert som innvandrere og på faktisk bosted. Gitt at de bor alene vil de da alltid bli registrert som aleneboende. Dette i motsetning til studenter med foreldre som bor i Norge. Vi kan derfor anta at statistikken over omfanget av personer som bor alene er bedre for innvandrerbefolkningen enn for befolkningen for øvrig. Når vi sammenligner innvandrere med personer uten innvandrerbakgrunn får vi derfor et problem, ettersom disse gruppene, særlig for yngre aldersgrupper, ikke er helt sammenlignbare.

Hvem utgjør innvandrerbefolkningen?

Med innvandrerbefolkningen sikter vi til personer som har to utenlandsfødte foreldre. Dette inkluderer både personer som er født i utlandet og har innvandret selv (også kalt førstegenerasjonsinnvandrere), og personer født i Norge av to utenlandsfødte foreldre (også kalt etterkommere).

Folke- og boligtellingsen omfattet innvandrerbefolkningen slik Statistisk sentralbyrå (SSB) definerer den for 310 700 personer. 259 200 var førstegenerasjonsinnvandrere og 51 500 var etterkommere. Innvandrerbefolkningen i Norge er en svært sammensatt gruppe. I tillegg til at de kommer fra over 200 ulike land, snakker de like mange språk og er i ulike alder. Mange har bodd i Norge hele livet mens andre, særlig de som bor alene, nettopp har kommet. En stor andel har kommet som flyktninger, mens andre har kommet gjennom familieinnvandring, for å studere eller for å arbeide. Vi skal derfor i størst mulig grad framheve mangfoldet blant innvandrerbefolkningen i dette kapitlet, og se på interessante enkeltland.

De største gruppene i innvandrerbefolkningen var per 1. januar 2002 personer med bakgrunn fra Pakistan (24 500 personer), fulgt av innvandrere fra Sverige og Danmark. I disse landgruppene har mange bodd i Norge i lang tid. Over 60 prosent av førstegenerasjonsinnvandrere fra Danmark, Pakistan og Vietnam hadde bodd i Norge i mer enn 15 år ved inngangen til 2002, og om lag 40 prosent blant de fra Tyrkia og Sverige.

Kjønnsfordelingen var relativt lik i de ulike landgruppene, med unntak av innvandrere med bakgrunn fra Irak. Her var 74 prosent av førstegenerasjonsinnvandrerne over 16 år menn. Den irakiske gruppen

Innvandrere = begge foreldrene født i utlandet

Innvandrerbefolkningen omfatter personer som er født i utlandet eller i Norge av to utenlandsfødte foreldre. Det vil si at innvandrerbefolkningen omfatter førstegenerasjonsinnvandrere og norskfødte med to utenlandsfødte foreldre (ofte kalt etterkommere).

Landbakgrunn er definert som enten eget eller foreldrenes fødeland.

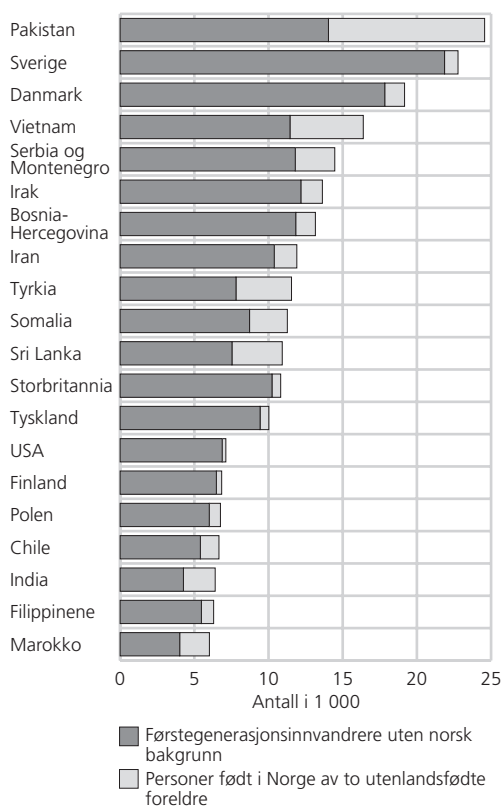
var preget av mange nyankomne, særlig mannlige flyktninger.

Som vist i figur 12.1 ser vi at vi finner størst andel etterkommere i de ikke-vestlige landgruppene, noe som viser at de i større grad etablerer seg i Norge og får barn med en person med samme bakgrunn, enn for eksempel innvandrere fra Sverige og Danmark. Her vil de fleste enten etablere seg i sitt eget hjemland, eller sammen med en person uten innvandrerbakgrunn.

Som nevnt omfattet innvandrerbefolkningen 310 700 personer per 1. januar 2002. Per 1. januar 2005 hadde innvandrerbefolkningen økt til 365 000 personer (301 000 førstegenerasjonsinnvandrere og 64 000 etterkommere) og sammensetningen var også forandret. Irakere utgjorde ved inngangen til 2005 den største ikke-vestlige gruppen av førstegenerasjonsinnvandrere, mens svensker var den største vestlige gruppen. Dersom vi ser både på førstegenerasjonsinnvandrere og etterkommere, var de med bakgrunn fra Pakistan fortsatt den største gruppen, og hadde økt til 27 000 personer.

Kjønnsfordelingen har jevnet seg noe ut for irakiske førstegenerasjonsinnvandrere siden utgangen av 2001. Ved inngangen

Figur 12.1. De 20 største innvandrergруппene, etter innvandringskategori. 1. januar 2002. 1 000

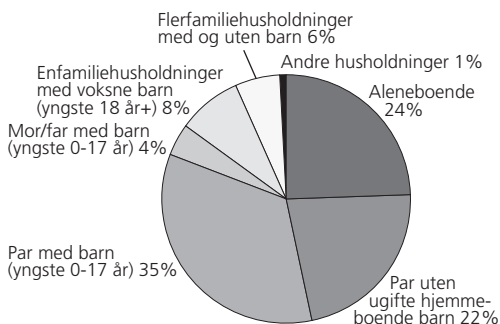
Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

til 2005 var forholdet 60/40 mellom menn og kvinner over 16 år. Blant førstegenerasjonsinnvandrere fra Afghanistan hadde det imidlertid blitt en skjevare kjønnsfordeling; med 65 prosent menn og 35 prosent kvinner blant førstegenerasjonsinnvandrere over 16 år. Mellom 2002 og 2005 kom det mange nye flyktninger derfra, og FoB2001 dekker bare om lag halvparten av den afghanske befolkning som var bosatt i Norge ved inngangen til 2005.

En av fem innvandrere bor alene

Det var til sammen 56 700 innvandrere over 16 år som bodde alene da FoB2001

Figur 12.2. Andel personer i ulike typer husholdninger i innvandrerbefolkningen fra Europa, unntatt Tyrkia og tidligere Jugoslavia, samt fra Nord-Amerika og Oseania per 3. november 2001. Prosent

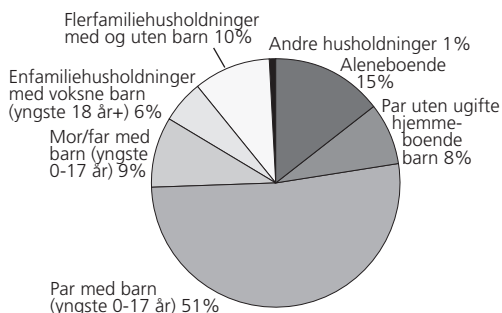

Kilde: Folke- og boligtellingsen 2001, Statistisk sentralbyrå.

ble utført. Dette er like mange som det er innbyggere i Drammen. Nær 18 prosent, eller hver femte innvandrer, bodde alene. Dette viser at aleneboende utgjør en betydelig andel av innvandrerne (se figurene 12.2 og 12.3), og at det er viktig å se på deres levekår. Det var like mange aleneboende innvandrere fra vestlige land som fra ikke-vestlige land, men det var langt færre vestlige innvandrere i alt enn ikke-vestlige innvandrere. Som figurene 12.2 og 12.3 viser, var det derfor atskillig større andeler aleneboende blant innvandrere fra vestlige land (24 prosent) enn blant dem fra ikke-vestlige land (15 prosent). I befolkningen i alt bodde 16 prosent alene. Som tidligere sagt kan det imidlertid være en betydelig feilkilde i befolkningen i alt, da mange ikke melder flytting ved studier. Desiderer flest personer levde i parforhold med barn boende hjemme, både i innvandrerbefolkningen og i hele befolkningen.

De aller fleste innvandrere som bodde alene var førstegenerasjonsinnvandrere. De rundt 1 300 etterkommerne som var registrert som aleneboende utgjorde 2,2

Figur 12.3. Andel personer i ulike typer husholdninger i innvandrerbefolkningen fra tidligere Jugoslavia, Asia med Tyrkia, Afrika og Sør- og Mellom-Amerika per 3. november 2001. Prosent

Kilde: Folke- og boligtellingsen 2001, Statistisk sentralbyrå.

prosent av alle innvandrere som bodde alene. Halvparten av disse hadde bakgrunn fra europeiske land, og resten hadde ikke overraskende bakgrunn fra innvandrergrupper med lang botid i Norge, nemlig Pakistan, Tyrkia, Marokko og Vietnam. At vi finner så få etterkommere blant de aleneboende, har en klar sammenheng med at etterkommerne er svært unge, om vi sammenligner med førstegenerasjonsinnvandrere. Ved utgangen av 2001 var det bare 13 prosent av etterkommerne som var over 20 år, og disse hadde i hovedsak bakgrunn fra de nevnte landene.

Husholdningstype

Husholdning er i FoB2001 definert som bohusholdning. Det vil si at alle personer som er bosatt i samme bolig tilhører samme husholdning. Husholdninger er dannet etter formell adresse, det vil si den som er registrert i folkeregisteret. Statistikken inkluderer alle personer, og disse kan deles inn i sju ulike kategorier etter hvilken husholdningstype de tilhører. En av disse er «enpersonhusholdninger» (formelt sett heter denne husholdningstypen «aleneboende»), som her er i fokus.

I løpet av kapitlet vil vi sammenligne innvandrere i enpersonhusholdninger med innvandrere i «andre enfamiliehusholdninger», for enkelthetsskyld kalt «andre husholdninger». Disse inkluderer:

- par uten ugifte, hjemmeboende barn,
- par med barn (yngste barn 0-17 år),
- mor/far med barn (yngste barn 0-17 år) (dvs. enslige forsørgere),
- enfamiliehusholdninger med voksne barn (yngste barn 18 år og over).

Som par regnes ektepar, samboerpar med barn og registrerte partnere. Personer som bor i flerfamiliehusholdninger med eller uten barn og de som bor i institusjo-

ner av ulik art er holdt utenom i denne artikkelen. Disse utgjør 9 prosent av alle personer i innvandrerbefolkningen, og 5 prosent av personer ellers i befolkningen.

Mange som bor alene har bodd kort tid i Norge

Den høye andelen aleneboende i noen landgrupper henger sammen med at mange fra disse landene hadde bodd kort tid i Norge da FoB2001 ble utført. Bildet er preget av at et flertall av innvandrerne fra Afrika kom som flyktninger. De fleste flyktninger kom alene og mange var unge menn. Disse hadde enten reist fra familien i hjemlandet eller så hadde de ikke

Tabell 12.1. Botid blant aleneboende førstegenerasjonsinnvandrere, etter verdensdel og utvalgte land per 3. november 2001

	I alt	Andel aleneboende som andel av alle	Botid 0-4 år	Botid 5-9 år	Botid 10-19 år	Botid 20 år eller mer
Alle aleneboende førstegenerasjonsinnvandrere	55 427	18	42	13	21	24
Europa unntatt Tyrkia i alt	28 878	20	42	14	12	32
Sverige	6 711	30	58	11	9	23
Danmark	4 646	25	27	7	15	51
Jugoslavia	1 373	10	38	26	21	15
Bosnia-Hercegovina	1 457	11	17	81	1	1
Afrika i alt	7 435	24	48	15	29	8
Somalia	2 948	27	63	17	20	0
Marokko	761	14	18	19	42	21
Asia med Tyrkia i alt	14 900	13	44	11	34	11
Pakistan	1 292	7	21	8	35	36
Vietnam	1 818	11	6	17	59	18
Irak	3 938	29	87	8	5	0
Iran	2 115	18	24	13	62	1
Tyrkia	888	9	21	14	39	25
Sri Lanka	1 061	10	37	15	47	1
India	587	10	37	7	32	25
Afghanistan	340	16	83	3	14	0
Nord-Amerika og Oseania	2 024	25	25	7	11	57
Sør- og Mellom-Amerika i alt	1 990	17	21	10	47	23
Chile	1 016	16	7	5	69	20

Kilde: Folke- og boligtellingsen 2001, Statistisk sentralbyrå.

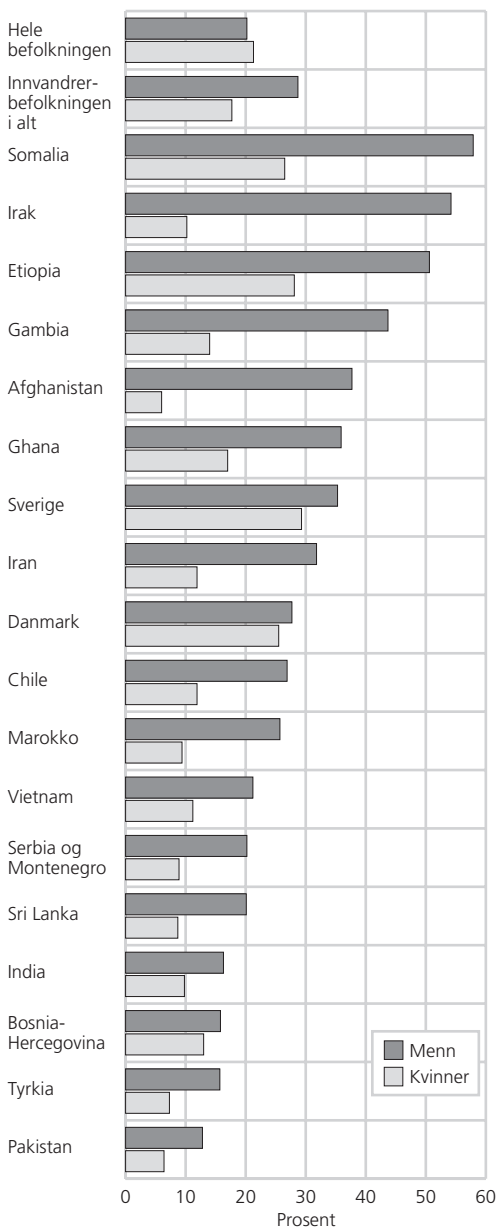
etablert familie ennå. Etter hvert som disse etablerte familie eller ble gjenforent med sine familier, gikk tallet på aleneboende i flyktninggruppen ned. Da FoB2001 ble utført hadde for eksempel 63 prosent av alle aleneboende somaliere en botid på under fem år og 80 prosent hadde bodd i Norge i under ti år. Aleneboende irakere viste et tilsvarende mønster – 5 prosent hadde bodd her i mer enn ti år og 87 prosent i mindre enn fem år. I dag er det trolig færre av flyktningene fra Somalia og Irak som bor alene.

Når det gjelder forskjellene blant aleneboende kvinner og menn, var det mange ulike tendenser. Generelt hadde en større andel aleneboende menn kortere botid enn kvinner. Dette kan skyldes at det er flere menn enn kvinner som kommer som flyktninger, mens kvinner i større grad enn menn kommer via familiegjennforening og per definisjon ikke er aleneboende. For alle afrikanske innvandrergrupper ser vi imidlertid at en større andel aleneboende kvinner enn menn har bodd i Norge i mindre enn fem år.

Flest menn bor i enpersonhusholdninger

Da FoB2001 ble utført var det i hele befolkningen flere kvinner enn menn som bodde alene. I innvandrerbefolkningen var derimot seks av ti aleneboende innvandrere menn. Det var også langt flere innvandrer menn enn -kvinner fra ikke-vestlige land i hele innvandrerbefolkningen, noe som gir en naturlig forklaring på at flest menn bor alene. Dette har igjen en sammenheng med at flyktninger i all overvekt er unge menn. Likevel var andelen menn blant de som bodde alene større enn deres andel fra landgruppen skulle tilsi. Særlig blant ikke-vestlige innvandrere som bodde alene, var menn klart *overrepresentert* i forhold til kvinner.

Figur 12.4. Andel aleneboende av befolkningsgruppen for utvalgte land, 16 år og eldre, etter kjønn per 3. november 2001. Prosent

Kilde: Folke- og boligtellingsen 2001, Statistisk sentralbyrå.

Denne overrepresentasjonen skyldes blant annet at det særlig blant ikke-vestlige innvandrere er vanlig å gifte seg med en med samme landbakgrunn (Lie 2004). Når alle kvinnene har funnet en partner, blir det derfor mange menn «til overs». Dessuten er menn i gjennomsnitt eldre enn kvinner når de går inn i parforhold. Særlig gjelder dette innvandrergupper der mange har kommet som krigsflyktninger og har kort botid. Blant somaliere var det 58 prosent av mennene over 16 år som var aleneboende mot 27 prosent blant kvinnene. Blant irakere var det 54 prosent blant mennene og bare 10 prosent blant kvinnene. Til sammenligning var det blant svensker, som overveiende kommer som arbeidsinnvandrere, nesten like mange menn som kvinner som bodde alene (35 mot 29 prosent). Blant de eldste innvandrerguppene i Norge, som tyrkere og pakistanere, var andelen langt lavere både blant menn og kvinner enn ellers i befolkningen.

For innvandrere fra vestlige land var kjønnsbalansen jevn, både i innvandrerbefolkningen i alt og blant aleneboende. For etterkommerne var også kjønnsfordelingen stort sett jevnere, av naturlige årsaker. Kjønnsfordelingen blant aleneboende etterkommere påvirkes i liten grad av selektiv flytting, slik den gjør blant førstegenerasjonsinnvandrere. For eksempel utgjorde menn fra Afrika og Asia henholdsvis 54 og 52 prosent av etterkommerne og 62 og 56 prosent av aleneboende etterkommere.

Også i innvandrerbefolkningen bodde mange eldre alene

Ved folke- og boligtellingsen var det relativt få i innvandrerbefolkningen som begynte å bli gamle, og i alt var det 28 500 som var over 60 år. Av disse bodde hver tredje person alene. Dersom vi holder oss

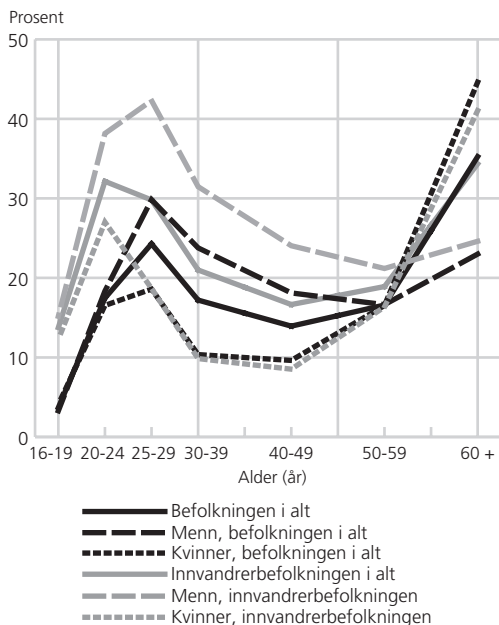
til grove kategorier på verdensdelsnivå, var gruppene likevel store nok til at vi kan si noe om andelen aleneboende blant eldre innvandrere. Som figur 12.5 viser, finner vi at det var en like stor andel aleneboende blant innvandrerbefolkningen sett under ett i den eldste aldersgruppen som det var i befolkningen i alt. I forhold til gjennomsnittet for hele innvandrerbefolkningen var andelen noe høyere blant dem fra Afrika (38 prosent) og litt lavere blant dem fra Asia (27 prosent).

Eldre innvandrere skiller seg altså ikke ut fra eldre i befolkningen i alt når det gjelder andelen aleneboende. Ser vi for eksempel på innvandrerbefolkningen fra Pakistan, den største innvandrergruppen, var det ved inngangen til 2002 nær 780 personer som var over 60 år. Nær tre ganger så mange, eller 2 040 personer, var i femtiårene. I 2012 vil gruppen over 60 år ha økt tilsvarende, og i denne aldersgruppen bodde 22 prosent av alle innvandrerne fra Pakistan alene. Selv om det ikke er mange aleneboende eldre i innvandrerbefolkningen i dag, kan det bli det i framtiden.

Det var 6 900 kvinner og 2 900 menn over 60 år i innvandrerbefolkningen som bodde alene, noe som tilsvarer 41 prosent av alle innvandrerkvinner og 25 prosent av alle innvandrer menn over 60 år. Kvinnene overvekten blant de over 60 år finner vi i alle landgrupper, også der hvor det er et klart flertall av menn i hele gruppen. Disse forskjellene kan trolig forklares med at kvinner lever lenger enn menn, noe som gjør at det finnes flere enker enn enkemenn i innvandrerbefolkningen som i befolkningen i alt.

I alle aldersgrupper var det høyere andeler aleneboende i innvandrerbefolkningen enn i befolkningen i alt (unntatt blant de

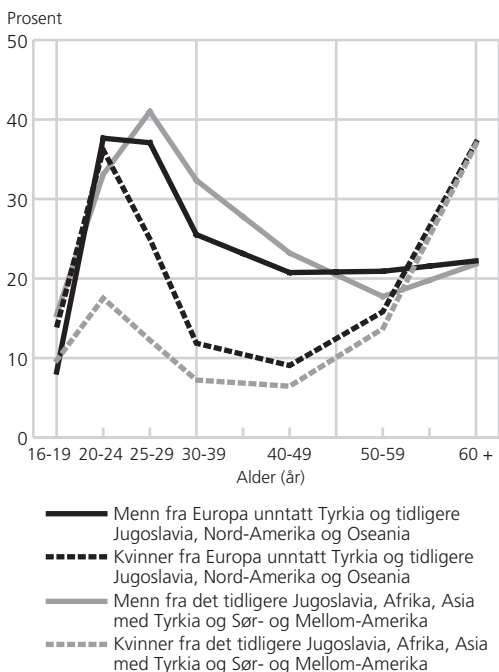
Figur 12.5. Andel aleneboende blant innvandrerbefolkningen og befolkningen i alt, etter alder og kjønn per 3. november 2001. Prosent

Kilde: Folke- og boligtellingsen 2001, Statistisk sentralbyrå.

over 60 år hvor det var like stor andel). Selv i den yngste aldersgruppen (16-19 år) hadde alle landgruppene vi har sett på her en høyere andel aleneboende enn i hele befolkningen (14 prosent blant alle innvandrere og 4 prosent i hele befolkningen). Overraskende nok var det 6 prosent blant 16-19-åringene med bakgrunn fra Pakistan som var aleneboende, noe som var høyere enn for hele befolkningen. Også blant marokkanere og tyrkere var det henholdsvis 7 og 8 prosent av de unge som bodde alene. Forskjellen mellom innvandrerbefolkningen og befolkningen i alt kan antakeligvis i stor grad forklares av det nevnte studentproblemet. I denne aldersgruppen er det få studenter uten innvandrerbakgrunn som melder flytting til folkeregisteret når de flytter på hybel.

Figur 12.6. Andel aleneboende blant innvandrerbefolkningen, etter landbakgrunn, alder og kjønn per 3. november 2001. Prosent

Kilde: Folke- og boligtellingsen 2001, Statistisk sentralbyrå.

Omkring hver tredje innvandrer i tjuetårene bodde alene, og en av fem i trettiårene. Det var imidlertid store forskjeller mellom menn og kvinner og etter hvilket land en ser på. Vi så tidligere at både botid og kjønn har betydning for hvor store andeler det er som bor alene, særlig blant ikke-vestlige innvandrere. Som figur 12.5 viser, bodde menn i større grad alene enn kvinner, og i grupper med kort botid er det større andeler aleneboere enn i grupper med lang botid. Dersom vi ser på yngre menn fra grupper med kort botid, er var svært mange som bodde alene. For eksempel bodde 72 prosent av alle menn i alderen 25-29 år fra Somalia og Irak alene. Det samme gjelder 27 prosent av kvinnene på samme alder fra Somalia og kun 6 prosent blant kvinnene fra Irak.

Som nevnt før henger dette sammen med at det først og fremst er unge menn som flykter, mens kvinnene enten flykter sammen med familien eller blir igjen i hjemlandet.

Gift – men bor alene

Nær hver tredje aleneboer med bakgrunn fra Afrika og Asia var gift da FoB2001 ble utført. I befolkningen i alt var det til sammenligning bare 2 prosent som var gift, men som bodde alene. Aller størst andel gifte var det blant aleneboende fra innvandrergupper med kort botid i Norge, for eksempel de fra Irak (58 prosent), Afghanistan (48 prosent) og Somalia (46 prosent). Dette er grupper som kom som flyktninger, og som trolig hadde sin ektefelle i opprinnelseslandet. Mange av disse hadde bare vært i Norge i et par år i 2001, og hadde ennå ikke fått familiegjenforening med ektefeller og eventuelle barn i hjemlandet. Det var færre gifte aleneboere blant grupper med lang botid i Norge, men også her var det mange som ikke bodde med sine ektefeller, som de fra Pakistan (32 prosent), Marokko (20 prosent), Chile (10 prosent) eller Vietnam (10 prosent). Disse hadde trolig også ektefellen sin i hjemlandet. Blant annet er det en del som flytter midlertidig tilbake til hjemlandet mens ektefellen er igjen i Norge.

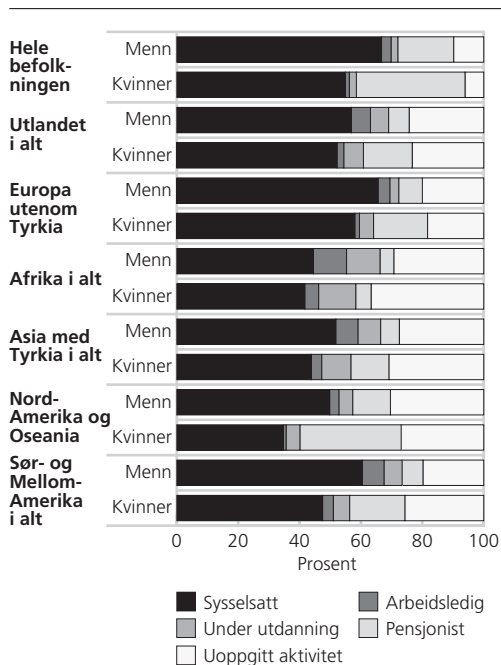
I de fleste grupper var det mer vanlig blant de aleneboende mennene enn blant kvinnene å være gift. For noen land var det derimot motsatt. Blant somaliere, for eksempel, var det større andeler aleneboende kvinner (52 prosent) enn menn (44 prosent) som var gift. Mange av innvandrerne fra Afrika og Asia som bodde alene var også enker eller enkemenn. Dette gjaldt hele 25 prosent av de fra Afrika og 20 prosent av de fra Asia. Svært få var skilt.

Omtrent halvparten er sysselsatte og nesten ingen er pensjonister

Den uka FoB2001 ble gjennomført var 55 prosent av alle aleneboende innvandrere i aldersgruppen 16-74 år sysselsatte, 5 prosent var arbeidsledige, 6 prosent studerte og 10 prosent var pensjonister, mens 24 prosent ikke var registrert med noen aktivitet. Det vil si at en av fire aleneboende innvandrere verken var sysselsatt, under utdanning, registrert arbeidsledig eller pensjonert.

Det er imidlertid viktig å ha i mente at forskjellene vi finner mellom de ulike gruppene til en stor grad kan forklares av forskjeller i innvandringsgrunn samt av ulikheter i botid, alder og ulike kjønnsfordelinger. For eksempel ser vi at grupper

Figur 12.7. Aktivitetsstatus blant aleneboende kvinner og menn i alderen 10-74 år i hele befolkningen og etter verdensdel per 3. november 2001. Prosent

Kilde: Folke- og boligtellingsen 2001, Statistisk sentralbyrå.

med en stor andel nyankomne og relativt unge flyktninger (somaliere, afghanere, irakere) hadde mye lavere sysselsetting enn grupper som stort sett kommer for å arbeide (svensker og dansker). Videre var det en langt høyere andel pensjonister med bakgrunn fra Europa og Nord-Amerika og Oseania, og særlig blant kvinner. Det er naturlig, ettersom det var mye større andeler eldre innvandrere fra disse verdensdelene enn fra Afrika og Asia.

Dersom vi sammenligner aleneboende innvandrere med aleneboende i befolkningen i alt oppdager vi nokså store forskjeller, særlig når det gjelder sysselsetting og personer uten noen registrert aktivitet. 6 prosentpoeng flere blant aleneboende i befolkningen i alt var sysselsatte, og i tillegg var færre arbeidsledige, færre var under utdanning, langt færre var registrert uten noen aktivitetsstatus, mens mange flere var pensjonister.

Store forskjeller i sysselsettingsnivå

Som nevnt var 55 prosent av alle aleneboende innvandrere sysselsatte da FoB2001 ble utført, mens 5 prosent var arbeidsledige. I tillegg var 24 prosent ikke registrert med noen aktivitet. I befolkningen i alt var 61 prosent av alle aleneboende sysselsatte, 2 prosent var arbeidsledige, og bare 8 prosent var ikke registrert med noen aktivitet. Generelt vet vi at den registrerte arbeidsledigheten er større blant ikke-vestlige innvandrere enn blant befolkningen i alt og vestlige innvandrere, men sysselsettingsnivået stiger med botid (bl.a. Østby 2004). Slik er det også for dem som bor alene. Siden botiden var kort for mange aleneboende er det derfor ikke overraskende at sysselsettingsnivået blant de aleneboende var relativt lavt. Nesten halvparten av alle aleneboende førstegenerasjonsinnvandre-

Kontaktperson

Boligskjemåene i FoB2001 ble sendt i posten til den eldste personen i hver familie (samboere uten felles barn ble regnet som hver sin familie). Dette er kontaktpersonen i familien, og ikke nødvendigvis hovedinntektstaker, som brukes i andre deler av denne rapporten. For de andre enpersonhusholdningene vi bruker som sammenligningsgrunnlag, er det kontaktpersonens aktivitet vi ser på.

re fra afrikanske og asiatiske land hadde en botid på under fem år da FoB2001 ble gjennomført.

Det var store forskjeller mellom de ulike landgruppene blant dem som bodde alene når det gjelder sysselsetting og arbeidsledighet. Mens tre av fire aleneboere fra Sverige var sysselsatte, gjaldt det samme to av fire fra Asia. Aleneboende innvandrere fra afrikanske land hadde et sysselsettingsnivå på 44 prosent. Lavest lå personer med somalisk bakgrunn. Bare 37 prosent var sysselsatte, og i denne gruppen var også arbeidsledigheten nest høyest (11 prosent mot Gambias 15 prosent). Sysselsettingsnivået henger blant annet sammen med innvandringsgrunnen. Svenske aleneboende kommer for å jobbe, mens ikke-vestlige aleneboende innvandrere, særlig nyere grupper, stort sett kom som flyktninger. Ulikheter i botid og innvandringsgrunn kan forklare mye, men ikke alt. Flyktninger har en vanskeligere vei inn på arbeidsmarkedet (Olsen 2005). Generelt vet vi at innvandrere fra Asia, og særlig de fra Afrika, har vanskelig for å komme inn på arbeidsmarkedet, selv i oppgangstider (Østby 2004).

Flere arbeidsledige

Ledighetstall viser at blant aleneboende i hele befolkningen var det bare 2,3 prosent som var arbeidsledige, noe lavere

enn aleneboende innvandrere. Forskjellene mellom aleneboende innvandrere og innvandrere i andre husholdninger var minimale. 5 prosent av de aleneboende innvandrerne var helt ledige mot 4 prosent av kontaktpersonene i andre innvandrerhusholdninger. Ser vi derimot på sysselsetting, var forskjellene større. Mens 66 prosent av kontaktpersonene i andre innvandrerhusholdninger var sysselsatte, gjaldt det samme altså bare 55 prosent av de aleneboende innvandrerne. Samtidig var det større andeler aleneboende innvandrere enn kontaktpersoner i andre innvandrerhusholdninger som var utenfor arbeidsmarkedet (uten oppgitt aktivitet). Dette gjaldt omtrent hver fjerde aleneboende innvandrer og nær hver femte blant kontaktpersonene. Det var også flere som var under utdanning blant de som bodde alene.

Aleneboende innvandrere hadde lavere sysselsetting enn kontaktpersonene i andre innvandrerhusholdninger for alle land. De med bakgrunn fra Somalia, Irak og Afghanistan utgjorde unntak, hvor aleneboere hadde lav sysselsetting, men henholdsvis 7, 15 og 10 prosentpoeng høyere sysselsetting enn kontaktpersonene i andre innvandrerhusholdninger fra disse landene. Disse gruppene er preget av at de er nyankomne, og de har kommet som flyktninger. Nyankomne flyktninger som bor alene har ikke så mange andre muligheter enn jobb for å livnære seg. Til sammenligning har de som bor sammen med noen ofte barn å ta seg av (som somaliske kvinner som ofte har enesorg for en relativt stor barneflokk), og dermed vanskelig kan forventes å kvalifisere seg for arbeidsmarkedet. I tillegg kan kontaktpersonene ha en annen i husholdningen som er i arbeid og bidrar til forsørgelsen. Det kan kanskje være av større betydning for dem at de bor i en

husholdning med alternative forsørgere enn det er for de som har bodd her lenge, og hvor «alle» bør være i jobb.

I disse landgruppene ser vi at det både blant personer som bor alene og blant kontaktpersoner i andre husholdninger er svært store andeler som er oppgitt uten aktivitet. Den lave sysselsettingen blant innvandrere generelt fra Somalia, Irak og Afghanistan har en klar sammenheng med at dette var grupper som hadde kort botid i Norge da FoB2001 ble gjennomført. Sysselsettingen har siden sett ut til å bli bedre også for innvandrere fra Somalia, Irak og Afghanistan.

Flere menn enn kvinner var sysselsatte

Aktiviteten var svært ulik for de ulike landgruppene, og for enkelte land var det store forskjeller mellom menn og kvinner. For nesten alle landgrupper var flere menn enn kvinner sysselsatte blant de aleneboende. Det samme mønsteret ser vi også blant aleneboende ellers i befolkningen. Marokko og Etiopia utgjorde unntak, her var flere kvinner enn menn sysselsatte, men gruppene var ganske små (under 1 000 aleneboende). Kjønnsforskjellen i den afrikanske gruppen som helhet var liten – på bare 3 prosentpoeng – men for asiatene var det 8 prosentpoeng flere menn enn kvinner som var sysselsatte. Her trekker aleneboende innvandrere fra Irak kjønnsforskjellen opp, men dette var en spesiell gruppe hvor bare rundt 250 av de nesten 4 000 aleneboende var kvinner. Det er med andre ord ikke riktig at lav kvinnelig yrkesdeltakelse bare skyldes at «innvandrerkonene holdes hjemme».

For noen land var kjønnsforskjellene i yrkesdeltaking blant aleneboerne svært store. Størst forskjeller finner vi blant annet i gruppene fra Storbritannia og Bosnia-

Hercegovina, hvor rundt 20 prosentpoeng flere menn enn kvinner var sysselsatte. Derimot var det faktisk mindre kjønnsforskjeller i mange innvandrergupper blant dem som bodde alene enn i den aleneboende befolkningen i alt. Bare sju innvandrergupper hadde større kjønnsforskjeller blant de aleneboende enn aleneboende i befolkningen i alt (hvor 12 prosentpoeng flere menn enn kvinner var sysselsatte). Det at flere menn enn kvinner var sysselsatte kan delvis forklares av forskjellene i menns og kvinners demografi. Som vi har sett tidligere var flere aleneboende kvinner enn menn over 60 år, noe som igjen reflekteres i andelen som var pensjonister. 16 prosent av alle aleneboende kvinner i innvandrerbefolkningene i alt var pensjonister mot 7 prosent av mennene.

Vanskelig å sammenligne utdanningsnivå

Vi så tidligere at 6 prosent av de aleneboende innvandrerne oppga at de var under utdanning den uka i 2001-folketellinga foregikk. En større andel oppga å være under utdanning enn blant aleneboende i befolkningen i alt. Dette har blant annet sammenheng med tidligere skisserte studentproblem, og det er derfor vanskelig å gi en fullgod sammenligning mellom aleneboende innvandrere og aleneboende i befolkningen i alt.

I innvandrerbefolkningen var det store variasjoner etter landbakgrunn. Enpersonhusholdninger fra Afrika (11 prosent) og Asia (8 prosent) lå her på topp, og det var store forskjeller mellom enkeltland. Mens det var 12 prosent med bakgrunn fra Somalia og 10 prosent med bakgrunn fra Afghanistan som var under utdanning, var det bare 4 prosent av alle aleneboende med bakgrunn fra Marokko og 3 prosent med bakgrunn fra Tyrkia som var

under utdanning. Innvandrere fra Marokko og Tyrkia hadde lenger botid og var generelt eldre enn de fra Somalia og Afghanistan, noe som gjør det naturlig at flere fra Marokko og Tyrkia er i arbeid og færre sitter på skolebenken sammenlignet med de fra Somalia og Afghanistan. Alder og botid forklarer imidlertid ikke alt. Det var for eksempel 7 prosent blant dem med bakgrunn fra Pakistan og Iran og 8 prosent blant dem med bakgrunn fra Irak som var under utdanning. Dette var grupper med ulik botid og alderssammensetning blant de aleneboende.

Ser vi på registrert *utdanningsnivå*, det vil si høyeste fullførte utdanning blant alle aleneboende, er det først og fremst slående at vi manglet opplysninger for hele 37 prosent av alle aleneboende innvandrere. Andelen vi har opplysninger om ble imidlertid høyere etter at det i 1999 ble gjennomført en skjemabasert undersøkelse for å skaffe utdanningsopplysninger om personer med innvandrerbakgrunn (se blant annet Dalheim 2001). Dette har en sammenheng med at mange hadde bodd i Norge i kort tid og utdanningen ikke hadde blitt registrert godt nok blant nyankomne innvandrere. Ut fra de utdanningsopplysninger vi har, kan det se ut som om aleneboende innvandrere generelt sett hadde lavere utdanningsnivå enn kontaktpersonene i de andre enfamiliehusholdningene blant innvandrere. Dette gjaldt for alle verdensdeler. I gruppen av alle aleneboende innvandrere hadde 10 prosent færre utdanning på høyskole- eller universitetsnivå enn i gruppen av kontaktpersoner i andre husholdninger (17 mot 27 prosent). Det var også en noe mindre andel som hadde videregående skole eller grunnskole. Dette har en klar sammenheng med botid. Personer som har lengre botid i Norge har i større grad vært knyttet til norske utdanningsinstitu-

sjoner, og vi har derfor fått registrert utdanning. Ser vi på nye grupper, som de fra Irak eller Afghanistan, manglet vi utdanningsopplysninger for mer enn 70 prosent av alle aleneboende, mens det samme gjaldt 32 prosent av de fra Pakistan og 12 prosent av de fra Vietnam.

Forskjeller i utdanningsnivå mellom land kan altså i stor grad skyldes at noen land har mange med uregistrert utdanning. Som vi så er det dessuten relativt mange innvandrere fra flyktninggrupper med kort botid som er under utdanning, som de fra Somalia og Afghanistan. Det vil naturligvis gjøre at disse gruppenes utdanningsnivå blir høyere i framtiden, slik at utdanningsforskjellene i forhold til grupper med lengre botid jevner seg ut. Trolig vil dette også gi seg positive utslag i yrkesdeltakelsen i framtiden, som vi så var svært lav nettopp for grupper med kort botid.

Sosialstønad – vanligst blant dem med kort botid

Blant den aleneboende innvandrerguppen som helhet mottok 20 prosent en form for sosialstønad da FoB ble utført i 2001. Denne andelen varierte imidlertid sterkt fra landgruppe til landgruppe. Blant flyktninger med kort botid var det større andeler som mottok sosialhjelp. Mens 39 prosent av aleneboende med afrikansk bakgrunn mottok slik stønad, gjaldt dette bare 3 prosent av aleneboende innvandrere fra Nord-Amerika og Oseania.

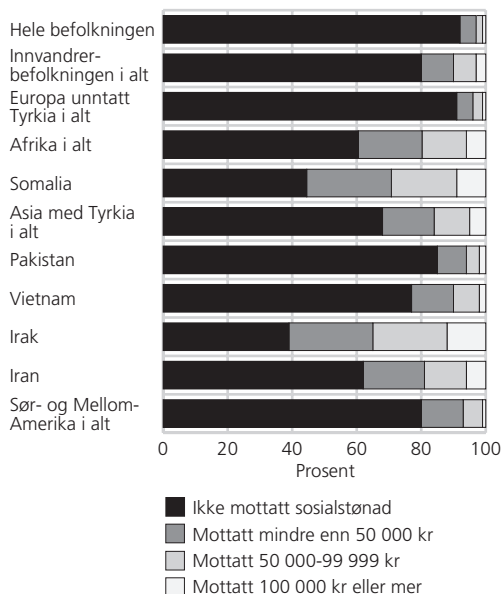
Tidligere analyser har vist at behovet for sosialhjelp er størst når innvandrerne er i en etableringsfase (Gaasø 2005). Også her ser vi at det er vanligere blant dem med kort botid i Norge å motta sosialstønad enn blant dem som har bodd lenge i Norge. For eksempel mottok 15 prosent

av aleneboende innvandrere fra Pakistan sosialstønad, mot 50 prosent av de fra Afghanistan. Videre var det 60 prosent av de aleneboende med bakgrunn fra Irak og 56 prosent blant dem med bakgrunn fra Somalia som mottok sosialstønad. De tre sistnevnte gruppene er alle grupper der de fleste var flyktninger med kort botid.

6 prosent av alle aleneboende innvandrere mottok under 25 000 kroner årlig, 7 prosent mottok mellom 25 000 og 75 000 kroner og 6 prosent fikk mer enn 75 000 kroner årlig i sosialstønad. Dette viser at det ofte er snakk om engangsstøtte, eller støtte av kort varighet, og ikke nødvendigvis langvarig avhengighet av sosialhjelp (jevnfør Gaasø 2005). Blant aleneboende som mottar sosialhjelp ser vi at det var mer vanlig blant de fra landgrupper med kort botid å motta relativt store beløp (over 75 000 kroner) enn det var blant aleneboende fra innvandrergupper med lengre botid. Dette kan tyde på at aleneboende fra etablerte landgrupper i større grad trenger sosialhjelp som en engangsstøtte for å komme seg over økonomisk vanskelige perioder, mens flere blant dem med kort botid har sosialhjelp som viktigste inntektskilde.

Det var jevnt over større andeler menn enn kvinner som mottar sosialstønad. Kjønnsdifferansen var særlig stor for de med asiatisk bakgrunn, hvor 36 prosent av aleneboende menn og 23 prosent av aleneboende kvinner mottok en eller annen form for sosialstønad. Aleneboende innvandrere fra Bosnia-Hercegovina var den landgruppen hvor kjønnsdifferansen var aller størst, men her mottok hele 21 prosentpoeng flere *kvinner* enn *menn* sosialstønad (65 prosent av aleneboende kvinner mottok sosialstønad mot 44 prosent av aleneboende menn).

Figur 12.8. Andel som mottar sosialhjelp og beløpets størrelse blant aleneboende innvandrere, etter verdensdel og noen utvalgte land per 3. november 2001. Prosent

Kilde: Folke- og boligtellingsen 2001, Statistisk sentralbyrå.

Aleneboende innvandrere har lavere medianinntekt enn innvandrere i andre husholdninger og aleneboende i befolkningen i alt. Det er imidlertid lite meningsfylt å sammenligne disse gruppens inntekt, ettersom det krever analyser av inntekt etter familiestørrelser. Dette har det ikke vært rom for innenfor rammene av dette kapitlet. Vi holder derfor inntektsanalysene utenfor. Se ellers kapittel 3 om inntekt eller Statistisk sentralbyrå (2006).

Aleneboende bor i større grad i leid bolig

Det var mer vanlig å leie blant dem som bor alene enn blant kontaktpersoner i andre husholdninger. Dette gjaldt både i befolkningen i alt og i innvandrerbefolkningen. Ikke-vestlige aleneboende innvan-

drere leide i noe større grad enn det innvandrere med vestlig bakgrunn og personer uten innvandrerbakgrunn gjorde. Hvorvidt en person leier eller eier henger sammen med mange faktorer, som for eksempel inntekt, tilgang til boliglån, botid, boligmarkedet der de bor og hvorvidt hver enkelt ser for seg om de blir værende i Norge eller ikke. Ettersom mange innvandrere har både lavere inntekt og dårligere tilgang til boliglån, er det naturlig at færre innvandrere eier sin egen bolig enn de uten innvandrerbakgrunn.

At særlig nyankomne flyktninger ikke eier egen bolig er ikke overraskende. Det tar tid å få midler til å kjøpe egen bolig, og de er derfor henvist til leiemarkedet. Mange flyktninger fra Irak og Afghanistan hadde relativt kort botid i Norge da FoB2001 ble utført, mens indere og pakistanere tilhørte de gruppene som hadde vært her lengst. Dette reflekteres i andelen som eide og leide. Mens kun 16 og 20 prosent av aleneboende innvandrere fra Irak og Afghanistan bodde i eid bolig, bodde hele 57 prosent av de aleneboende innvandrerne med landbakgrunn fra India, Pakistan og Sri Lanka i eid bolig.

Når vi ser på hvordan eierandelen blant innvandrere i Norge skiller seg fra gjennomsnittets, kan det være verdt å minne om at andelen i Norge som eier boligen til dels er mye høyere enn i andre land, og at eierandelen kanskje ligner mer på opprinnelseslandets. Det å eie egen bolig vurderes kanskje ulikt i ulike kulturer (Østby 2004).

Tidligere studier har vist at det blant flyktninger, for eksempel afghanere, irakere og somaliere, er mer vanlig å leie bolig av kommunen heller enn av private. Dette har sammenheng med at dette er grupper som har vanskelig for å komme

gjennom på det private leiemarkedet og som derfor er avhengige av å få tilgang til kommunale utleieboliger (Østby 2004). Mens vi her ikke skiller mellom de som leier fra private og de som leier fra kommunen, er det trolig også blant *aleneboende* flyktninger mest vanlig å bo i kommunale utleieboliger.

Noe overraskende er det kanskje at det var mer vanlig å eie blant ikke-vestlige aleneboende innvandrere som bor i Oslo enn blant dem som bor utenfor Oslo. I Oslo eide rundt fire av ti aleneboende innvandrere med ikke-vestlig bakgrunn boligen de bodde i, mens rundt seks av ti leide den. Utenfor Oslo leide omkring sju av ti. Dette har en sammenheng med at nyankomne flyktninger først og fremst plasseres i kommuner utenfor Oslo. Nyankomne flyktninger utgjør en stor del av alle aleneboende innvandrere, og når vi vet at disse i større del leier enn eier, er det naturlig at det var mer vanlig blant ikke-vestlige aleneboende innvandrere å eie i Oslo enn i resten av landet. Selv om andelen som eide i Oslo var større, var det forskjeller i eierform. Statistikken viser at det i innvandrerbefolkningen i alt var flere borettsshavere i Oslo, mens selveiere var i flertall i resten av landet (Østby 2004). Det er rimelig å anta at det også var slik for dem som bor i enpersonhusholdninger. Blant innvandrere med vestlig bakgrunn var det omtrent like mange som eide og leide, både i Oslo og resten av landet, og blant dem uten innvandrerbakgrunn var det vanligst å eie.

Referanser

Dalheim, Elisabeth (2001): Innvandrere og utdanning: Med utdanning i bagasjen? *Samfunnsspeilet*, 2, 2001, Statistisk sentralbyrå.

Gaasø, Kirsti (2005): Sosialhjelp og innvandrere. Mest hjelp til å etablere seg. *Samfunnsspeilet*, 1, 2005, Statistisk sentralbyrå.

Lie, Benedicte (2004): *Ekteskapsmønstre i det flerkulturelle Norge*, Rapporter 2004/1, Statistisk sentralbyrå.

Olsen, Bjørn (2005): *Flyktninger og arbeidsmarkedet 4. kvartal 2004*, Rapporter 2005/39, Statistisk sentralbyrå.

Statistisk sentralbyrå (2006): *Økonomi og levekår for ulike grupper 2005*, Rapporter 2006/3.

Østby, Lars (2004): Innvandrere i Norge – hvem er de og hvordan går det med de? Del II: Levekår, Notater 2004/66, Statistisk sentralbyrå.

